בְּמָקוֹם חַם (יז) שֶׁמְּמַהֵר לְהַחְמִיץ (הגהות מיימוני פרק ה׳ (אות ס) ומרדכי פרק אלו עוברין (סי׳ תר)). * [ז]וְאַחַר שֶׁנִּתְעַסְּקוּ בַּבָּצֵק וְנִתְחַמֵּם בַּיָּדַיִם, אִם יַנִּיחוּהוּ בְּלֹא עֵסֶק (יח) מִיָּד יַחְמִיץ. [ח]וְאִם הִתְחִילוּ בִּשְׁתֵּי עִסּוֹת כְּאֶחָד וְהֶחְמִיצָה הָאַחַת, בְּיָדוּעַ שֶׁהֶחְמִיצָה גַּם הַשֵּׁנִית (יט) אֲפִלּוּ אֵין רוֹאִין בָּהּ סִימָנֵי (יא) חִמּוּץ. [ט]וְאִם הֶחְמִיצָה (כ) עַד שֶׁיֵּשׁ בָּהּ סְדָקִים, אֲפִלּוּ לֹא נִתְעָרְבוּ הַסְּדָקִים זֶה בָּזֶה אֶלָּא אֶחָד הוֹלֵךְ הֵנָּה וְאֶחָד הוֹלֵךְ הֵנָּה, הֲוֵי חָמֵץ גָּמוּר וְהָאוֹכְלוֹ חַיָּב כָּרֵת. וְאִם אֵין בּוֹ סֶדֶק אֶלָּא (יג) הִכְסִיפוּ (פֵּרוּשׁ נִשְׁתַּנָּה מַרְאִיתוֹ לְלֹבֶן. ערוך (ערך כסף)) פָּנָיו כְּאָדָם שֶׁעָמְדוּ שַׁעֲרוֹתָיו, [*] (כא) הָאוֹכְלוֹ פָּטוּר. הַגָּהּ: וְאִם הַמַּצָּה עֲשׂוּיָה וְיָרֵא שֶׁלֹּא תָּבוֹא לִידֵי חִמּוּץ, (כב) מֻתָּר לְשָׁבְרָהּ וְלַחֲזֹר לַעֲשׂוֹתָהּ כְּדֵי שֶׁהָעֵסֶק יְבַטֵּל הַחִמּוּץ, מִיהוּ, (כג) טוֹב לִזָּהֵר לְכַתְּחִלָּה (מהרי״ל (מנהגים) בשם אגודה (סי׳ מד) ורוקח (סי׳ רעט)): ג [י]אִם הָאִשָּׁה שֶׁהִיא לָשָׁה הִיא (יג) (כד) מְקַטֶּפֶת בְּמַיִם, לֹא תְּקַטֵּף בְּאוֹתָם מַיִם (יד) (כה) שֶׁמְּצַנֶּנֶת

ז תְּשׁוּבַת הָרֹא״ש כְּלָל י״ד (סי׳ ד). ח מִשְׁנָה שָׁם מ״ו (ע״א). ט מִשְׁנָה שָׁם מ״ח (ע״ב) וְכַחֲכָמִים. י מֵימְרָא דְּרָבָא שָׁם מ״ב וּכְפֵרוּשׁ הָרַ״ן (יב: ד״ה וצריכה).

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ב [בשו״ע] הָאוֹכְלוֹ פָּטוּר. עַיֵּן בַּמָּגֵן אַבְרָהָם סִימָן תמ״ב (סק״א) וּמַה שֶּׁכָּתַבְתִּי שָׁם (סק״א) וּבְשׁוּ״ת בֵּית אֶפְרַיִם (סי׳ ל) בְּדִבְרֵי הַטּוּר כָּאן:

בְּאֵר הֵיטֵב

וְכָתַב בִּתְרוּמַת הַדֶּשֶׁן (סי׳ קכג) שֶׁבְּעִיטַת הַיָּדַיִם וְרִדּוּד שֶׁמְּגַלְגְּלִין בּוֹ מְבַטֵּל הַחִמּוּץ, אֲבָל בְּנִקּוּר שֶׁמְּנַקְּרִין הַמַּצּוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא עֵסֶק שֶׁלֹּא יִתְחַמֵּץ, מִכָּל מָקוֹם אֵינוֹ מְבַטֵּל הַשְּׁהִיּוֹת כְּמוֹ עֵסֶק גָּמוּר, עַיֵּן אַחֲרוֹנִים. וְאֵין לְהַעֲבִיר יָדָיו עַל הַמַּצּוֹת וּלְשַׁפְשֵׁף בָּהֶם. וְכָתַב בַּכְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה״ט) וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יָפֶה עוֹשִׂין מַה שֶּׁתּוֹחֲבִין בּוֹ הֲמוֹן עַם סַכִּין אֶחָד אוֹ עֵץ תּוֹךְ הָעִסָּה וּמַנִּיחִים אוֹתוֹ בְּלִי עֵסֶק. גַּם אוֹתָן הַמַּכְבִּידִים יְדֵיהֶם עַל הַמַּצּוֹת לָא קְרֵי עֵסֶק וְגָרַע טְפֵי. כָּתַב בְּסֵפֶר זִכְרוֹנוֹת (מאכלות אסורות פ״ג) וְאֵין לְהַתְחִיל לְהַעֲרִיךְ וּלְרַדֵּד הַמַּצּוֹת עַד שֶׁיִּגְרְפוּ הַתַּנּוּר בַּתְּחִלָּה, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לֶאֱפוֹת מִיָּד וְלֹא יִשְׁהוּ אֲפִלּוּ רֶגַע אֶחָד, וְעַיֵּן חֹק יַעֲקֹב (ס״ק יב) [שֶׁכָּתַב לְהֶדְיָא הַכֹּל לְפִי רֹב חֹם הַתַּנּוּר]. וּבַעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים רֹב יִשְׂרָאֵל אֲפִלּוּ הַלּוֹמְדִים אֵינָם נִזְהָרִים בָּזֶה, רַק מַנִּיחִים כַּמָּה עִסּוֹת עַל הַשֻּׁלְחָן טֶרֶם הַתְחָלַת הַגְרָפַת הַתַּנּוּר, וְהוּא עָוֹן פְּלִילִי: (יא) חִמּוּץ. אֲפִלּוּ לֹא נִשְׁתַּהָה שִׁעוּר מִיל. טַ״ז (סק״ג): (יג) הִכְסִיפוּ. וְצָרִיךְ לְדַקְדֵּק בָּזֶה כִּי מָצוּי הוּא וְאֵין אִישׁ שָׁם עַל לֵב, מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ה). וְעַיֵּן חֹק יַעֲקֹב (ס״ק טז) שֶׁמַּקֵּל בָּזֶה קְצָת, אֶלָּא אִם כֵּן שָׁהָה שִׁעוּר מִיל, אָסוּר: ג (יג) מְקַטֶּפֶת. פֵּרוּשׁ, שֶׁטָּחָה פְּנֵי הַחֲרָרָה בְּמַיִם. וְאֵין נוֹהֲגִין בִּמְדִינוֹת אֵלּוּ בְּקִטּוּף הַמַּצּוֹת בְּמַיִם: (יד) שֶׁמְּצַנֶּנֶת. הַבַּ״ח (ס״ה) מַסְכִּים דִּצְרִיכָה לְצַנֵּן יָדֶיהָ בִּשְׁעַת הִתְעַסְּקוּת בָּעִסָּה אֲפִלּוּ אֵינָהּ

בֵּאוּר הֲלָכָה

* וְאַחַר שֶׁנִּתְעַסְּקוּ וְכוּ׳ מִיָּד יַחְמִיץ. מְקוֹר דִּין זֶה מִתְּשׁוּבַת הָרֹא״ש (כלל יד סי׳ ד), וּכְעֵין זֶה כָּתְבוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מִמִּיץ (יראים ח״א סי׳ גב) וְהַמָּרְדְּכַי (סי׳ תר) לְעִנְיַן לִישָׁה בְּבֵית חַם אוֹ אֵצֶל פִּי הַתַּנּוּר, וְכֵן הֵבִיא הָאֲגֻדָּה (סי׳ מד) בְּשֵׁם הַגְּאוֹנִים לְעִנְיַן בֵּית שֶׁהַתַּנּוּר בּוֹ, עַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (ד״ה ואם הניחוהו) וּבַטַּ״ז (סק״א). וּלְפִי טַעַם זֶה כָּתַב הָרֹא״ש גַּם כֵּן בְּבָצֵק לְאַחַר שֶׁנִּתְעַסְּקוּ בּוֹ דְּהוּא גַּם כֵּן חַם מִפְּנֵי רִבּוּי הָעֵסֶק בּוֹ, דְּגַם כֵּן מַחְמִיץ מִיָּד, וּסְבִירָא לֵיהּ דְּבָזֶה לֹא שַׁעֲרוּ חֲכָמִים מִיל, וְשִׁיעוּרָא דְּמִיל דְּאִתְּמַר בַּגְּמָרָא (מו.) הוּא בְּבָצֵק לְאַחַר לִישָׁתוֹ קֹדֶם שֶׁרִדְּדוּ אוֹתוֹ, דְּהַלִּישָׁה גּוּפָא אֵינוֹ מְחַמֵּם הָעִסָּה הַרְבֵּה לְכֻלֵּי עָלְמָא [עַיֵּין בִּפְסָחִים דַּף ז׳ עַמּוּד א׳, וּבְרַבֵּינוּ מָנוֹחַ פֶּרֶק ג׳ מֵהִלְכוֹת חָמֵץ דִּין י׳, עַיֵּין שָׁם הֵיטֵב]. וְהִנֵּה אַף שֶׁבְּעִקַּר סְבָרַת הָרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מִמִּיץ וְהַמָּרְדְּכַי לֹא מָצִינוּ מִי שֶׁחוֹלֵק עֲלֵיהֶם, אָכֵן בְּדִינָא דְּבָצֵק לְאַחַר שֶׁנִּתְעַסְּקוּ בּוֹ דְּנָקֵט הָרֹא״ש, מָצִינוּ לְרַבִּים מִן הַפּוֹסְקִים דִּפְלִיגִי עָלָיו, עַיֵּן בְּרַמְבַּ״ם פֶּרֶק ה׳ מֵהִלְכוֹת חָמֵץ וּמַצָּה (הי״ג) שֶׁכָּתַב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, כָּל זְמַן שֶׁאָדָם עוֹסֵק בַּבָּצֵק אֲפִלּוּ כָּל הַיּוֹם וְכוּ׳, וְאִם הִגְבִּיהַּ יָדוֹ וְכוּ׳, אִם שָׁהָה כְּדֵי הִלּוּךְ מִיל וְכוּ׳ עַיֵּן שָׁם, הֲרֵי דְּגַם לְאַחַר שֶׁעָסַק בּוֹ כָּל הַיּוֹם וְהִנִּיחוֹ, גַּם כֵּן אֵינוֹ מַחְמִיץ אֶלָּא בְּשִׁעוּר מִיל, וְכֵן מוּכָח לְהֶדְיָא בִּתְשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א חֵלֶק א׳ סִימָן קכ״ד מַה שֶּׁכָּתַב בְּשֵׁם הָרַמְבַּ״ן [וְהוּבָא בָּאַחֲרוֹנִים] שֶׁהָיָה מוֹלִיךְ הַמַּצּוֹת לְתַנּוּר שֶׁהָיָה בְּרִחוּק כַּמָּה בָּתִּים, וְאַף שֶׁלְּבַסּוֹף חָזַר בּוֹ, הוּא מִטַּעַם שֶׁחָשַׁשׁ שֶׁמָּא יִתְעַכֵּב עַד כְּדֵי שִׁעוּר מִיל, וּכְדִמְבֹאָר הָתָם לְהֶדְיָא. וּמָצָאתִי לַדַּרְכֵי מֹשֶׁה (אות ג) שֶׁהֵעִיר כְּבָר בָּזֶה, וְעוֹד תָּמַהּ עַל הָא שֶׁהֵבִיא בַּעַל תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן (סי׳ קכג) לְעִנְיַן שְׁהִיּוֹת מִצְטָרְפוֹת, וְלִסְבָרַת הָרֹא״ש אֲפִלּוּ בְּלֹא צֵרוּף מִשְּׁהִיָּה רִאשׁוֹנָה נֶאֶסְרָה, [וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵין לְחַלֵּק כְּפִי סְבָרָתוֹ בֵּין עֵסֶק גָּדוֹל בָּעִסָּה לְעֵסֶק מְעַט, דְּאַדְּרַבָּה כָּל מַה שֶּׁעוֹסֵק בַּבָּצֵק יוֹתֵר הוּא יוֹתֵר קָרוֹב לְהַחְמִיץ אַחַר כָּךְ בִּשְׁהִיָּה מוּעָטֶת קֹדֶם שֶׁיַּתְחִיל לַעֲסֹק בָּהּ עוֹד, לְפִי סְבָרַת הָרֹא״ש], וְהִנִּיחַ בְּצָרִיךְ עִיּוּן. וְתֵימַהּ עַל הָאַחֲרוֹנִים שֶׁלֹּא הֵבִיאוּ דִּבְרֵי הַדַּרְכֵי מֹשֶׁה בָּזֶה, וְגַם עַל הַדַּרְכֵי מֹשֶׁה גּוּפָא תֵּימַהּ שֶׁהָעְתִּיק לְהָא דִּתְרוּמַת הַדֶּשֶׁן בַּהַגָּ״הּ, וְהוּא סְתִירָה מִנֵּיהּ וּבֵיהּ לְהַאי דְּהָרֹא״ש שֶׁהֵבִיא הַמְחַבֵּר תֵּכֶף אַחַר זֶה, אִם לֹא דְּנִימָא דְּהַדַּרְכֵי מֹשֶׁה חָזַר בּוֹ וְסָבַר דְּהָרֹא״ש מַיְירֵי בְּשֶׁאָנוּ רוֹאִים שֶׁהַבָּצֵק חַם, וּבְאֹפֶן כָּזֶה אֶפְשָׁר דְּכֻלֵּי עָלְמָא מוֹדֶה, וּלְפִי זֶה דִּינָא דְּהַמְחַבֵּר לָאו בִּסְתָם עִסּוֹת קָאֵי, אֶלָּא בְּשֶׁאָנוּ רוֹאִין לְהֶדְיָא שֶׁנִּתְחַמְּמָה, וּמִכָּל מָקוֹם צָרִיךְ עִיּוּן:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

אֲפִלּוּ שָׁהָה בֵּינְתַיִם מְעַט וְחָזַר וְשָׁהָה מְעַט, [א]אֵין מִצְטָרֵף לְשִׁעוּר מִיל, דְּהָעֵסֶק שֶׁעוֹסֵק אַחַר כָּךְ מְבַטֵּל הָאַתְחַלְתָּא שֶׁהִתְחִיל לְהִתְעוֹרֵר בּוֹ כֹּחַ הַחִמּוּץ בְּשָׁעָה שֶׁהָיְתָה מֻנַּחַת בְּלֹא עֵסֶק, אֲבָל בְּשָׁעָה שֶׁעוֹסֵק בָּהּ עֵסֶק מוּעָט כְּגוֹן בְּשָׁעָה שֶׁמְּנַקֵּר הַמַּצּוֹת, אַף עַל גַּב דְּמִקְּרֵי עֵסֶק גַּם כֵּן שֶׁאֵינוֹ מַנִּיחוֹ לְהַחְמִיץ בְּאוֹתָהּ הָעֵת, מִכָּל מָקוֹם אֵינוֹ מְבַטֵּל הַשְּׁהִיָּה הָרִאשׁוֹנָה, וְאִם יִשְׁהֶה עוֹד יִצְטָרֵף לְשִׁעוּר מִיל וְאָסוּר, (יט) וְדַעַת מַהֲרִי״ל (מנהגים) לְהַחְמִיר בְּכָל גַּוְנֵי: (יז) שֶׁמְּמַהֵר לְהַחְמִיץ. כִּי שִׁעוּרָא דְּמִיל (כ) לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא בִּסְתָם בָּתִּים שֶׁאֵין בָּהֶם חֹם גָּדוֹל, אֲבָל בְּיֵשׁ בּוֹ יִתְרוֹן חֲמִימוּת מְמַהֵר לְהַחְמִיץ בְּפָחוֹת מִשִּׁעוּר זֶה: (יח) מִיָּד יַחְמִיץ. וּלְפִי זֶה צָרִיךְ לִזָּהֵר מְאֹד (כא) לְאַחַר שֶׁעָרְכוּ וְרִדְּדוּ הַמַּצָּה וּמַנִּיחִים אוֹתָהּ לִפְנֵי הַמְנַקֵּר, שֶׁיְּנַקֵּר אוֹתָהּ מִיָּד, וְגַם אַחַר הַנִּקּוּר יִרְאוּ לִרְדּוֹתָהּ תֵּכֶף לַתַּנּוּר, כֵּיוָן דִּלְאַחַר שֶׁנִּתְעַסְּקוּ בָּהּ מַחְמֶצֶת מִיָּד שֶׁמְּסַלְּקִין אֶת הַיָּדַיִם מִמֶּנּוּ, וְהָעוֹלָם אֵין נִזְהָרִין בָּזֶה כָּל כָּךְ, (כג) [ב]וְאֶפְשָׁר דְּ׳מִיָּד׳ דְּקָאָמַר הַמְחַבֵּר לָאו דַּוְקָא, אֶלָּא רְצוֹנוֹ לוֹמַר שִׁעוּר מוּעָט, וּמִכָּל מָקוֹם לְכַתְּחִלָּה בְּוַדַּאי יֵשׁ לִזָּהֵר מִלְּהַנִּיחָהּ כָּךְ אֲפִלּוּ רֶגַע אֶחָד אִם אֶפְשָׁר, וְכַנַּ״ל בְּרֹאשׁ הַסָּעִיף, וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה ואחר): (יט) אֲפִלּוּ אֵין רוֹאִין וְכוּ׳. וַאֲפִלּוּ לֹא נִשְׁתַּהָה שִׁעוּר מִיל, אֲפִלּוּ הָכִי אָמְרִינַן מִסְּתָמָא הָיָה שָׁם אֵיזֶה חֲמִימוּת שֶׁנִּתְחַמֵּץ מַהֵר: (כ) עַד שֶׁיֵּשׁ בָּהּ סְדָקִים. וַאֲפִלּוּ יֵשׁ סְדָקִים בְּמִקְצָת הָעִסָּה, (כג) הֲרֵי כָּל הָעִסָּה חָמֵץ, וְכֵן לְקַמָּן גַּבֵּי הִכְסִיפוּ פָּנָיו נַמִי כֵן: (כא) הָאוֹכְלוֹ פָּטוּר. אֲבָל אָסוּר בַּאֲכִילָה (כד) וּבַהֲנָאָה. וְאִי אִיכָּא אִסּוּרָא דְּאוֹרַיְתָא בָּזֶה אוֹ רַק מִדְּרַבָּנָן אָסוּר, נִתְבָּאֵר לְעֵיל בְּסִימָן תמ״ב סָעִיף א׳. וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּצָרִיךְ לְדַקְדֵּק בְּשִׁעוּר זֶה, (כה) כִּי מָצוּי הוּא שֶׁיַּכְסִיפוּ פָּנָיו וְאֵין אִישׁ שָׁם עַל לֵב לִרְאוֹת: (כב) מֻתָּר לְשָׁבְרָהּ וְכוּ׳. אֲבָל לֹא מְהַנֵּי בְּמַה שֶּׁמַּעֲבִיר יָדָיו עַל הַמַּצּוֹת וּמְשַׁפְשֵׁף, דְּזֶה לֹא מִקְּרֵי עֵסֶק, וְאַדְּרַבָּה עוֹד גָּרַע, (כו) דִּמְחַמֵּם אוֹתָהּ בְּיָדָיו: (כג) טוֹב לִזָּהֵר לְכַתְּחִלָּה. דְּשֶׁמָּא (כז) כְּשֶׁמְּתַקְּנָהּ פַּעַם שְׁנִיָּה לֹא יַעֲרֹךְ אוֹתָהּ יָפֶה יָפֶה, וְלֹא תְּהֵא גּוּשׁ אֶחָד דָּבוּק כְּבַתְּחִלָּה אֶלָּא יִהְיוּ בָּהּ סְדָקִין וְכַפְלוּת, וַהֲרֵי מַצָּה כְּפוּלָה נוֹהֲגִין לֶאֱסֹר מִשּׁוּם שֶׁאֵין הָאֵשׁ שׁוֹלֵט שָׁם, וּכְמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּסִימָן תס״א (ס״ה). וְלָכֵן אֵין לְהַתְחִיל לְהַעֲרִיךְ וּלְרַדֵּד הַמַּצּוֹת (כח) עַד שֶׁיִּגְרֹף הַתַּנּוּר מִתְּחִלָּה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיוּ הַמַּצּוֹת מֻנָּחוֹת בְּלִי עֵסֶק עַד שֶׁיְּתַקֵּן הַתַּנּוּר: ג (כד) מְקַטֶּפֶת. רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁטָּחָה פְּנֵי הַחֲרָרָה בְּמַיִם: (כה) שֶׁמְּצַנֶּנֶת. דְּצָרִיךְ לְצַנֵּן הַיָּדַיִם (כט) בִּשְׁעַת לִישָׁה לְכַתְּחִלָּה,

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(יט) הוּבָא בְּחֹק יַעֲקֹב (ס״ק יב) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (כ) עֲטֶרֶת זְקֵנִים: (כא) מִדִּבְרֵי הַמַּאֲמַר מָרְדְּכַי (סק״ד) עַיֵּן שָׁם: (כג) שָׁם (שם), וּכְעֵין שֶׁהֵבִיא הַטַּ״ז סָעִיף קָטָן א׳ בְּשֵׁם בַּעַל הָאֲגֻדָּה (סי׳ מד) עַיֵּן שָׁם: (כג) אַחֲרוֹנִים: (כד) כְּדִמְבֹאָר בַּפּוֹסְקִים בְּרֵישׁ סִימָן תמ״ב וּבְסִימָן תמ״ז סָעִיף י״ב: (כה) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ה). וְחֹק יַעֲקֹב (ס״ק טז) רוֹצֶה לוֹמַר מִשּׁוּם זֶה דְּאֵין אָנוּ בְּקִיאִין כְּלָל בְּשִׁעוּר זֶה, וְהִשִּׂיג עָלָיו בְּאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק יב): (כו) מַהֲרִ״י וַוִיל (סי׳ קצג). וְעַיֵּן מוֹר וּקְצִיעָה מַה שֶּׁכָּתַב בָּזֶה: (כז) מַהֲרִי״ל (מנהגים): (כח) זִכְרוֹנוֹת (מאכלות אסורות פ״ג ד״ה ולענין) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: ג (כט) רַשִׁ״י (מב. ד״ה שמצננת) וְטוּר, וְכֵן כָּתַב הָרַב יְשַׁעְיָה מִטְרָאנִי. וּבְרִיטְבָּ״א (שם ד״ה וצריכה ובדף מח: ד״ה ועוד) הֶחְמִיר מְאֹד בָּזֶה עַיֵּן שָׁם, וְכֵן הִסְכִּים הַבַּ״ח (ס״ה):

ליקוטי דברי הרב: א] ובשו״ע הרב (ס״ט) כתב כתרומת הדשן. **ב]** ובשו״ע הרב (סי״א) כתב: לא אמרו חכמים שיעור מיל אלא כשעדיין לא נתחמם הבצק על ידי עסק הידים אבל לאחר שנתחמם על ידי עסק הידים אם יניחוהו בלא עסק מיד יחמיץ.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

בָּהֶם יָדֶיהָ מִפְּנֵי שֶׁהֵם מִתְחַמְּמִים וּמַחְמִיצִים אֶת הָעִסָּה, (כו) אֶלָּא יְהֵא לָהּ כְּלִי אַחֵר מָלֵא מַיִם שֶׁתְּקַטֵּף בּוֹ. הַגָּה: וּמִיהוּ בְּעָבְרָה (כז) וְלֹא צִנְּנָה יָדֶיהָ, מֻתָּר (רמב"ם פרק ה' (הי"ג)): ד כ אִם לָשׁ (כח) אַחַר זְמַן אִסּוּר חָמֵץ, (כט) אֵלּוּ הַמַּיִם עִם שְׁאָר הַמַּיִם שֶׁרוֹחֲצִים בָּהֶם הָעֲרֵבָה לֹא יִשְׁפְּכֵם אֶלָּא בִּמְקוֹם מִדְרוֹן, (ל) כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְקַבְּצוּ (לא) בְּמָקוֹם אֶחָד וְיַחְמִיץ. הַגָּה: (לב) וְהַכֵּלִים שֶׁמְּתַקְּנִים בָּהֶם הַמַּצּוֹת, וְהַסַּכִּין שֶׁחוֹתְכִין בּוֹ הָעִסָּה, יִגְרְרֵם תָּמִיד (לג) בִּשְׁעַת (טו) עֲשִׂיָּה שֶׁלֹּא יִדְבַּק בָּהֶם הַבָּצֵק, וּלְאַחַר עֲשִׂיָּה יְדִיחֵם וִינַגְּבֵם הֵיטֵב לַחֲזֹר וּלְתַקֵּן בָּהֶם פַּעַם שֵׁנִית (מהרי"ל (מנהגים)), וְזֶהוּ עָדִיף טְפֵי מִמַּה שֶׁנּוֹהֲגִין לְגָרְרָן, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְנַקּוֹתָן הֵיטֵב עַל יְדֵי גְּרִירָה. וְהַמַּחְמִיר, יִגְרְרֵן (לד) וְאַחַר כָּךְ (טז) יְדִיחֵן (דברי עצמו). וּבְיוֹם טוֹב מֻתָּר לַעֲשׂוֹתוֹ (לה) עַל יְדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי, וְאִם אֵין אֵינוֹ יְהוּדִי, (לו) יְטִילֵם (יז) לְצוֹנֵן (לז) אוֹ יִתְּנֵם לַתַּנּוּר (יח) (לח) שֶׁיֵּאָפֶה הַבָּצֵק שֶׁעֲלֵיהֶם. וְהָעֲרֵבוֹת שֶׁאֶפְשָׁר לָתֵת דָּבָר בְּתוֹכוֹ, מֻתָּר

כ מִשְׁנָה שָׁם מ' (ע"ב) וּגְמָרָא מ"ב (ע"א).

בְּאֵר הֵיטֵב

עֲסוּקָה בַּתַּנּוּר, וְכֵן כָּתַב הַשִּׁבֳּלֵי לֶקֶט (סי' ריא). אָכֵן דַּעַת הָרַ"ן (יב: ד"ה וצריכה) וְהַמַּגִּיד מִשְׁנֶה (פ"ה הי"ב) אֵינוֹ כֵּן, דְּכָל שֶׁאֵינָהּ מִתְחַמֶּמֶת מֵחֹם הַתַּנּוּר וְאַחַר כָּךְ נוֹגַעַת בָּעִסָּה אֵינָהּ צְרִיכָה לְצַנֵּן כְּלָל. [וּבְדִיעֲבַד אֵין לֶאֱסֹר. אַחֲרוֹנִים]. וְכֵן הַמִּנְהָג שֶׁלֹּא לְצַנֵּן הַיָּדַיִם כְּשֶׁעוֹסְקִים בְּלִישַׁת הָעִסָּה, וְכֵן נִרְאֶה לִי. חֹק יַעֲקֹב (ס"ק יח) עַיֵּן שָׁם: ד (טו) עֲשִׂיָּה. וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יא), דְּלֹא כְּמוֹ שֶׁנּוֹהֲגִין הָעוֹלָם שֶׁלֹּא לְגָרְרָם עַד אַחַר עֲשִׂיָּה, כִּי אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שׁוֹהִין שִׁעוּר מִיל מִכָּל מָקוֹם לְכַתְּחִלָּה אָסוּר, לָכֵן יַעֲמֹד אֶחָד עַל גַּבֵּיהֶן שֶׁיְּגָרֵר תָּמִיד כָּל כְּלִי בִּשְׁעַת הַנָּחָתוֹ עַד כָּאן. וְעַיֵּן חֹק יַעֲקֹב (סק"כ). (טז) יְדִיחֵן. וְהַמַּרְדֶּה אֵין צָרִיךְ לַהֲדִיחָהּ. דְּרָשׁוֹת מַהֲרִי"ל (מנהגים): (יז) לְצוֹנֵן. וְיַכְבִּיד אוֹתָם שֶׁיִּהְיוּ לְמַטָּה מִן הַמַּיִם וְאַל יָצוּפוּ לְמַעְלָה. מַהֲרִ"י וַוִּיל (סי' קצג). וְעַיֵּן חֹק יַעֲקֹב (ס"ק כב): (יח) שֶׁיֵּאָפֶה. דְּהַיְינוּ בְּאוֹתוֹ תַּנּוּר שֶׁהֻסַּק לַאֲפִיָּה, וְלֹא לְהַסִּיק מֵחָדָשׁ בִּשְׁבִיל כֵּלִים אֵלּוּ. חֹק יַעֲקֹב (ס"ק כג). וּמִכָּל מָקוֹם אָסוּר לֶאֱכֹל הַבָּצֵק הַהוּא, דְּבַצַּד הַשֵּׁנִי וּבַסְּדָקִים לֹא נֶאֱפָה יָפֶה, מַהֲרִי"ל (שם). וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יג) וְנִרְאֶה לִי שֶׁיְּבַטֵּל הֶחָמֵץ קֹדֶם שֶׁיַּחְמִיץ אוֹ יִתֵּן הַכֵּלִים עִם הַבָּצֵק בְּמַתָּנָה לְאֵינוֹ יְהוּדִי, וְאִם צָרִיךְ לֶאֱפוֹת שֵׁנִית בְּיוֹם טוֹב פְּשִׁיטָא דְּשָׁרִי

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

מִשּׁוּם דְּהַיָּדַיִם מִתְחַמְּמִים מֵרֹב הָעֵסֶק וּמִתְחַמֵּם הָעִסָּה מֵהַיָּדַיִם: (כו) אֶלָּא יְהֵא לָהּ וְכוּ'. וּבִמְדִינוֹת אֵלּוּ נוֹהֲגִין שֶׁלֹּא לִקְטֹף הַמַּצּוֹת בְּמַיִם [דַּרְכֵי מֹשֶׁה (אות ה)]: (כז) וְלֹא צִנְּנָה. וְהוּא הַדִּין (ל) אִם עָבְרָה וְקִטְּפָה אֶת הַמַּצּוֹת בַּמַּיִם שֶׁצִּנְּנָה יָדֶיהָ, גַּם כֵּן נִרְאֶה לִכְאוֹרָה שֶׁמֻּתָּר בְּדִיעֲבַד. א]וְדַע, דְּיֵשׁ (לא) פּוֹסְקִים דִּסְבִירָא לְהוּ דְּלֹא מַצְרְכִינַן כְּלָל לְצַנֵּן הַיָּדַיִם בִּשְׁעַת לִישָׁה אֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה, וְלֹא הִצְרִיכוּ לְצַנֵּן יָדַיִם לְכַתְּחִלָּה אֶלָּא אִם אוֹתָהּ שֶׁלָּשָׁה אוֹפָה גַּם כֵּן, וּמִשּׁוּם דְּמִתְקָרֶבֶת לַתַּנּוּר יָדֶיהָ חֲמִימוֹת, וּכְשֶׁלָּשָׁה אַחַר כָּךְ חָשְׁשׁוּ חֲכָמִים שֶׁלֹּא תְּחַמֵּם הָעִסָּה בְּיָדֶיהָ, וְכָתְבוּ שֶׁכֵּן הַמִּנְהָג שֶׁלֹּא לְהַחְמִיר. וּמִיהוּ, כָּל זֶה בִּסְתָם, אֲבָל בְּמַרְגֶּשֶׁת שֶׁנִּתְחַמְּמוּ יָדֶיהָ, (לב) לְכֻלֵּי עָלְמָא צָרִיךְ לְצַנֵּן. וַאֲפִלּוּ בִּסְתָם טוֹב לְכַתְּחִלָּה לְהַחְמִיר, (לג) שֶׁכֵּן הוּא דַּעַת כַּמָּה רִאשׁוֹנִים: ד (כח) אַחַר זְמַן וְכוּ'. וְקֹדֶם זְמַן אִסּוּרוֹ שׁוֹפְכָן בַּחֲצֵרוֹ אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִדְרוֹן. (לד) וְדַעַת הַבַּ"ח (ס"ו) וְהַטַּ"ז (סק"ה) ב]דַּאֲפִלּוּ קֹדֶם זְמַן אִסּוּר אֵין לְשׁוֹפְכָן בַּחֲצֵרוֹ שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִדְרוֹן: (כט) אֵלּוּ הַמַּיִם. רְצוֹנוֹ לוֹמַר הַמַּיִם שֶׁמְּקַטֵּף בָּהֶם אוֹ שֶׁמְּצַנֵּן אֶת יָדָיו: (ל) כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְקַבְּצוּ וְכוּ'. וַהֲרֵי הֶחָמֵץ שֶׁלּוֹ הוּא כֵּיוָן שֶׁהוּא בִּרְשׁוּתוֹ. (לה) ג]וּמִיהוּ, לִשְׁפֹּךְ אוֹתָם בִּרְשׁוּת הָרַבִּים מֻתָּר בְּכָל עִנְיָן, דְּמַאי אִכְפַּת לָן שֶׁיַּחְמִיצוּ אַחַר כֵּן כֵּיוָן שֶׁכְּבָר הִפְקִירָן. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים (לו) אֵין נָכוֹן לְכַתְּחִלָּה שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִדְרוֹן, דְּכֵיוָן שֶׁהוּא בִּזְמַן אִסּוּר חָמֵץ יֵשׁ לוֹ לְדַקְדֵּק בְּפֵרוּרֵי בְּצֵקוֹ שֶׁלֹּא יָבֹאוּ לִידֵי חִמּוּץ: (לא) בְּמָקוֹם אֶחָד. אֶלָּא יִבָּלְעוּ בַּקַּרְקַע. וְכָתַב מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ט) דְּאֵין לִשְׁפֹּךְ אוֹתָם עַל רִצְפַּת אֲבָנִים, דְּגַם כֵּן אֵין נִבְלָעִים בַּקַּרְקַע. וְדַע, דְּצָרִיךְ (לז) לְמַהֵר וְלִשְׁפֹּךְ אוֹתָן אַחַר שֶׁקִּטֵּף בָּהֶם אוֹ צִנֵּן בּוֹ יָדָיו אוֹ לְאַחַר הֲדָחַת הָעֲרֵבָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְמַהֲרוֹת לְהַחְמִיץ: (לב) וְהַכֵּלִים. הַיְנוּ הָעֲרֵבוֹת, וְעֵצִים הָעֲגֻלִּין שֶׁעוֹרְכִין בָּהֶם הַמַּצּוֹת, וְהָרֶעדְלֶי"ךְ שֶׁמְּנַקְּרִין בָּהֶם הַמַּצּוֹת. וְעַיֵּן בִּפְרִי מְגָדִים (א"א סק"י) שֶׁכָּתַב דְּנָכוֹן לִפְעָמִים לִבְדֹּק וְלִרְאוֹת גַּם הַמַּרְדֶּה שֶׁמַּכְנִיסִין בָּהּ הַמַּצּוֹת לַתַּנּוּר אִם אֵין עָלֶיהָ בָּצֵק, [דְּלִפְעָמִים כְּשֶׁהָעִסָּה רַכָּה נִדְבָּק עָלֶיהָ בָּצֵק]: (לג) בִּשְׁעַת עֲשִׂיָּה. הַיְנוּ (לח) בֵּין כָּל עִסָּה וְעִסָּה לְנַקּוֹתָם, דְּאַף עַל פִּי שֶׁאֵין שׁוֹהִין שִׁעוּר מִיל בֵּין כָּל עִסָּה וְעִסָּה וְנִמְצָא שֶׁהַבָּצֵק הַדָּבוּק בַּכֵּלִים אֵינוֹ שׁוֹהֶה בְּלֹא עֵסֶק, אַף עַל פִּי כֵן לְכַתְּחִלָּה צָרִיךְ לִזָּהֵר בְּכָךְ וְכַנַּ"ל בְּסָעִיף ב'. [וּמַה שֶּׁכָּתַב לְאַחַר עֲשִׂיָּה, הַיְנוּ לְאַחַר שֶׁנֶּאֱפָה מֵהֶסֵּק אֶחָד]. וְהוּא הַדִּין שֶׁצָּרִיךְ לִרְחֹץ יָדָיו, וְגַם לִרְחֹץ הָאַגָּן שֶׁלָּשִׁין בּוֹ וּלְנַגְּבוֹ בְּמַפָּה בֵּין כָּל עִסָּה וְעִסָּה. ד]וּמִנְהָגֵנוּ כְּהַיּוֹם לִרְחֹץ אִשָּׁה הַלָּשָׁה אֶת יָדֶיהָ וְכֵן הַכֵּלִים שֶׁלָּשִׁין בּוֹ, לְאַחַר שֶׁעָשׂוּ בּוֹ שְׁתַּיִם אוֹ שָׁלֹשׁ עִסּוֹת, (לט) עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה מֵהַתְחָלַת הַלִּישָׁה יוֹתֵר מִשִּׁעוּר מִיל, וְכֵן הַמְגַלְגְּלִים יַשְׁגִּיחוּ אִם מֻדְבָּק בִּידֵיהֶם עִסָּה, וְיִרְחֲצוּ יְדֵיהֶם גַּם כֵּן מִשִּׁעוּר מִיל לְשִׁעוּר מִיל, וְכֵן יַשְׁגִּיחוּ עַל עֵצִים הַמְגַלְגְּלִין וְהָרֶעדְלֶי"ךְ שֶׁיִּהְיוּ נְקִיִּים, וּלְהַחֲלִיפָם אוֹ לְגָרֵד הֶחָמֵץ מֵהֶם בַּזְּמַן הַנִּזְכָּר, וְכֵן הַסְּדִינִים שֶׁמְּכַסִּין בּוֹ הַשֻּׁלְחָנוֹת גַּם כֵּן מַחֲלִיפִין אוֹתָן בַּזְּמַן הַנִּזְכָּר, וּבְמָקוֹם שֶׁעוֹרְכִין עַל הַשֻּׁלְחָנוֹת מְגָרְדִין אוֹתָן בִּזְכוּכִית בַּזְּמַן הַנִּזְכָּר. וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּהַמִּנְהָג הַנָּכוֹן לִהְיוֹת שְׁנֵי אַגָּנִים לָלוּשׁ בָּהֶם, וּבָעֵת שֶׁלָּשׁ בְּהַשְּׁנִיָּה יִהְיֶה אִישׁ אֶחָד מוּכָן לִרְחֹץ הָרִאשׁוֹנָה וּלְנַגְּבָהּ הֵיטֵב, וְכֵן חוֹזֵר חָלִילָה. וְהַמִּנְהָג הַנָּכוֹן (מ) לְהַעֲמִיד מַשְׁגִּיחַ בְּבֵית אוֹפֵי הַמַּצּוֹת לְהַשְׁגִּיחַ עַל הַכֹּל, כִּי רַבָּה הַמַּכְשֵׁלָה מְאֹד: (לד) וְאַחַר כָּךְ יְדִיחֵן. וְהַמַּרְדֶּה (מא) אֵין צָרִיךְ לַהֲדִיחָהּ: (לה) עַל יְדֵי נָכְרִי. דַּהֲדָחַת הַכֵּלִים (מב) הָוֵי שְׁבוּת, וְעַל יְדֵי נָכְרִי הָוֵי שְׁבוּת דִּשְׁבוּת וְשָׁרִי (מג) בִּמְקוֹם מִצְוָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סִימָן ש"ז סָעִיף ה': (לו) יְטִילֵם לְצוֹנֵן. שֶׁהַצּוֹנֵן מְעַכֵּב מִלְּהַחְמִיץ וּכְדִלְעֵיל סִימָן תנ"ז סָעִיף ב', וְיַכְבִּיד (מד) אוֹתָם כְּדֵי שֶׁיֵּרְדוּ לְמַטָּה בַּמַּיִם וְלֹא יָצוּפוּ לְמַעְלָה. וְכָל זֶה כְּשֶׁאֵין דַּעְתּוֹ לֶאֱפוֹת עוֹד בּוֹ בַּיּוֹם, הָא דַּעְתּוֹ לֶאֱפוֹת רַשַּׁאי לַהֲדִיחָם בְּעַצְמוֹ. (מה) וּלְגָרְדָם אָסוּר בְּכָל גַּוְנֵי: (לז) אוֹ יִתְּנֵם לַתַּנּוּר וְכוּ'. וּמִכָּל מָקוֹם אֵין נָכוֹן (מו) לֶאֱכֹל הַבָּצֵק הַנֶּאֱפֶה, דְּשָׁמָּא לֹא נֶאֱפָה יָפֶה הַצַּד הַשֵּׁנִי שֶׁבְּתוֹךְ הַסְּדָקִים: (לח) שֶׁיֵּאָפֶה הַבָּצֵק. וְהָאַחֲרוֹנִים (מז) מְפַקְפְּקִים בְּעַצָּה זוֹ, דְּכֵיוָן דְּאֵין נָכוֹן לֶאֱכֹל אֶת הַנֶּאֱפֶה וְכַנַּ"ל, וְגַם אֵין כַּוָּנָתוֹ לֶאֱכֹל, אִם כֵּן הוּא אֲפִיָּה שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ דְּאָסוּר. וְיֵשׁ עוֹד (מח) עֵצָה, שֶׁיְּבַטֵּל הֶחָמֵץ

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ל) עַיֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרָ"א, דִּסְבִירָא לֵיהּ דִּפְלֻגְתָּא דְּאִתְּמַר בִּגְמָרָא (מב.) בְּעִנְיַן עָבְרָה וְלָשָׁה, לֹא קָאֵי אַהָא דְּאָמַר מִתְּחִלָּה דִּצְרִיכָה שְׁנֵי כֵּלִים אֶחָד לִקְטֹף בָּהּ וְאֶחָד לְצַנֵּן בָּהּ, וּמִמֵּילָא בְּעָבְרָה וְקִטְּפָה בְּאוֹתוֹ כְּלִי שֶׁמְּצַנֶּנֶת גַּם כֵּן אֵין לֶאֱסֹר, אָמְנָם מָצָאתִי בִּפְרִי מְגָדִים (א"א סק"ח) שֶׁמִּסְתַּפֵּק בָּזֶה: (לא) הָרַ"ן (יב: ד"ה וצריכה) וְהָרַב הַמַּגִּיד (פ"ה הי"ב) וּכְפַרוּשׁ הָרַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל (שם ד"ה דרש רבא), וּמְצַדְּדִים שֶׁזֶּה הוּא גַּם כֵּן דַּעַת הָרַמְבַּ"ם (שם): (לב) בַּ"ח (ס"ה) וּפְרִי חָדָשׁ וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (לג) וְכַנַּ"ל: ד (לד) וְכֵן מַשְׁמַע מֵהַגְּרָ"א: (לה) אֵלִיָּה רַבָּה (ס"ק טו) בְּשֵׁם הָרוֹקֵחַ (סי' רעג): (לו) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ט): (לז) מַחְדּוּשֵׁי רִיטְבָּ"א (מ: ד"ה מתני'): (לח) מָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יא) וְהַגְּרַ"ז (סי"ח): (לט) חַיֵּי אָדָם (כלל קכח סכ"ג). וְכֵן מַשְׁמַע מֵהַגְּרָ"א: (מ) מָגֵן אַבְרָהָם (שם): (מא) אַחֲרוֹנִים: (מב) שֶׁהוּא שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ יוֹם טוֹב מֵאַחַר שֶׁכְּבָר לָשׁ בָּהֶן. וּבְמָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יב) כָּתַב דִּגְרִידָה הָוֵי שְׁבוּת וְגַם כֵּן מֻתָּר עַל יְדֵי נָכְרִי, וְאֵלִיָּה רַבָּה (ס"ק יז) מַשִּׂיגוֹ דִּגְרִידָה הוּא אַב מְלָאכָה מִשּׁוּם מְמַחֵק, דִּבְשָׁעָה שֶׁהוּא מְגָרְדוֹ בִּזְכוּכִית הוּא מַשְׁוֶה וּמַחֲלִיק גַּם אֶת הָעֵץ כַּיָּדוּעַ: (מג) שֶׁלֹּא יִהְיֶה חָמֵץ דָּבוּק בַּכֵּלִים: (מד) אַחֲרוֹנִים: (מה) מִשּׁוּם לְתָא דִּמְמַחֵק: (מו) מָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יג) בְּשֵׁם מַהֲרִי"ל (מנהגים): (מז) הַחֹק יַעֲקֹב (ס"ק כב) בְּשֵׁם מַהֲרִי"ל (שם) וְאֵלִיָּה רַבָּה (ס"ק יט) בִּגְדֵי יָשַׁע (ס"ק יט) וּפְרִי מְגָדִים (א"א ס"ק יג): (מח) מָגֵן אַבְרָהָם (שם). וּבְאֹפֶן שֶׁאֵין בְּכָל כְּלִי וּכְלִי כַּזַּיִת בָּצֵק דָּבוּק, דְּאִם יִתְקַבֵּץ כַּזַּיִת צָרִיךְ לְבַעֲרוֹ אַף לְאַחַר בִּטּוּלוֹ, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִימָן תמ"ב (ס"ח), כֵּן כָּתַב הַגְּרַ"ז (סכ"א):

ליקוטי דברי הרב: א] וכן דעת השו"ע הרב (סי"ד). **ב]** ובשו"ע הרב (סט"ז) מבואר שאין איסור לשפכן שלא במקום מדרון אלא אחר זמן איסורו. **ג]** בשו"ע הרב (סט"ז) כתב: אבל אם שופכן שלא במקום מדרון יש לחוש וכו', ואפילו אם שופכן לרשות הרבים ונמצאו שיצאו מרשותו קודם שנתחמצו, מכל מקום כיון שכבר הגיע זמן איסור חמץ צריך הוא ליזהר לכתחילה בכל אשר יש לו שלא יבואו לידי חימוץ כלל. **ד]** בשו"ע הרב (סי"ח) כתב כדעת המג"א, שלכתחילה צריך לגרר בין עיסה לעיסה ואפילו שלא עבר עדיין שיעור מיל, ואם אין שוהין כלל אלא לש מיד זו אחר זו בלא הפסק כלל ואין הכלים פנויים ממלאכתם כלל, אין צריך לגררם בין עיסה לעיסה.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah